

արբուցին. իմանալու ենք ատոնցմէ մասեր, ոչ ամբողջութիւններ զորս ամէնն «ընդ խաչին հիւսեալ միատարրեցին» կամ պրկեցին մէկ հիւսուածի մէջ (Նարեկ, Մաս. էջ 380, 389):

Ըստ աւանդութեան, Հայաստանի քաղաքական վրդովումներու ժամանակ Ապարանից բնակիչները առեր են այդ սրբազան ծրարը և գացեր հաստատուեր Անիի բերդին քով, անկէ անցեր են Պոլիս, եւ ապա Ռոտոսթոյ (*), և ան 1906ին տեսնուած է Ս. Թագաւոր եկեղեցիին մէջ: Արծաթեայ խաչի մը վրայ ագուցուած նոյնպէս արծաթեայ կոնաձև պատեան մը, և սա ծածկուած մարգարտահիւս անկուածով մը: Իսկ ստորոտէն կը կարկառէր բեւեռին ծայրը (Բազ. 1933, էջ 409): Գալով գեղարդին՝ որով խոցուեցաւ Յիսուս, Վանական վրդ. (ԺԳ. դար) կը գրէ թէ ըստ աւանդութեան, Թագէոս առաքեալ բերած է զայն Հայերուն (Գ. Թղ. 533): Բայց ուրիշ վկայութեանց համաձայն ալ, Զ-ԺԱ. դարերուն Գեղարդը կը պահուէր Երուսաղէմի մէջ և ԺԱ. ին վերջերը տարուեցաւ Պոլիս, ուր մնաց և կը յիշուի ամբողջ ԺԲ. դարուն, և որ զիտէր նաև մեր Մատթէոս Ուռհայեցին 1136ին և Կիրակոս՝ 1256ին: Սակայն այդ ժամանակամիջոցին իսկ, աւելի կանուխ կը գտնուի Գեղարդը, ի Հայս յիշուած Վարդան վարդապետէն, որուն Պոս իշխան 1268ին պահարան մ'ալ կը շինէ եւ կը պարգևէ Այրի վանից, ինչպէս կ'իմանանք յիշատակարանէն, իսկ այսօր կը պահուի Ս. Էջմիածնի մէջ (Ս. Ա.

(*) Գրիգոր վրդ. Գարանաղցիին ասպանաբաի արձանագրութենէն կ'իմացուի որ ինքը տարած է Ռոտոսթոյ Բրիսոսի խաչափայտին բեւերը (Գար. էջ 4.):